

УДК 349.3

ЩОДО ПИТАННЯ ОТРИМАННЯ ПЕНСІЙНИХ ВИПЛАТ ПРАЦЮЮЧИМИ ПЕНСІОНЕРАМИ¹

Синчук С. М.,

*професор кафедри соціального права
Львівського національного університету
ім. Івана Франка,
д-р юрид. наук, доцент*

Актуальність правового статусу працюючого пенсіонера у сфері пенсійного забезпечення з огляду на останні зміни відповідного законодавства є безумовною. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» було легалізовано поняття «працюючий пенсіонер». Відповідно до оновлених законодавчих положень спеціальний статус «працюючий пенсіонер» формують дві обов'язкові умови. Це – особа: 1) якій призначено пенсію. Пенсією, відповідно до ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», є щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках втрати годувальника; 2) яка є застрахованою відповідно до пунктів 1-7, 11-13 частини першої статті 11 вказаного Закону (тобто є особою, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню).

Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» (абз. 3 ч. 2 розділу 2 «Прикінцеві та перехідні положення» (в ред. Закону № 213-VIII від 02.03.2015) було визначено, що порядок виплати пенсії (щомісячного довічного грошового утримання) працюючим пенсіонерам встановлюється законодавством незалежно від дати призначення пенсії (щомісячного довічного грошового утримання).

З питання пенсійного забезпечення працюючих пенсіонерів актуальними є декілька законодавчих положень.

1. Щодо зменшення розміру призначеної під час виходу на пенсію пенсійної виплати. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» (від 02.03.2015) вперше було встановлене законодавче обмеження розмі-

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом «Правове регулювання пенсійного забезпечення в Україні та Республіці Білорусь: становлення, сучасний стан, перспективи розвитку і взаємодії» № 22742.

ру пенсії, що виплачувалась працюючим пенсіонерам саме з огляду на суб'єкт отримання такої виплати. Зокрема, як тимчасовий захід (спочатку у період з 1 квітня 2015 року по 31 грудня 2015 року; згодом ця норма продовжувала діяти аж до 1 жовтня 2017 року) було передбачено, що: 1) у період роботи особи (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») на посадах, які дають право на призначення пенсії або щомісячного довічного грошового утримання у порядку та на умовах, передбачених законами України «Про статус народного депутата України», «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», пенсії, призначені відповідно до цього Закону, не виплачуються; 2) у період роботи особи (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») на інших посадах/роботах пенсії, призначені відповідно до цього Закону, розмір яких перевищує 150 % прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачуються в розмірі 85 % призначеного розміру, але не менше 150 % прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність. Поновлення розміру пенсії передбачалося у випадку звільнення особи з роботи.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» (п. 22) з 1 жовтня 2017 року пенсії виплачуються без урахування одержуваної заробітної плати (доходу) або пенсійних виплат з накопичувальної системи пенсійного страхування чи пенсійних виплат із системи недержавного пенсійного забезпечення, крім випадків, передбачених законом. Тобто була відновлена соціальна справедливість та кожен із працюючих пенсіонерів в змозі отримувати повний, обчислений при виході на пенсію, розмір пенсії.

2. Щодо «осучаснення» розміру вже призначеної та виплачуваної пенсії. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» внесені зміни та було доповнено розділ 15 «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пунктом 4-3. Ним визначено «осучаснення» пенсій, призначених до 1 жовтня 2017 року. Пенсії, призначені відповідно до цього Закону до набрання чинності Законом України «Про внесенні змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», з 1 жовтня 2017 року перераховуються із застосуванням середньої заробітної плати (доходи) в Україні, з якої сплачено страхові внески, обчисленої як середній показник за 2014, 2015 та 2016 роки із застосуванням величини оцінки одного року страхового стажу в розмірі 1 %. При здійсненні перерахунку пенсій використовується розмір прожиткового мінімуму для осіб, які

втратили працездатність, установлений на 1 грудня 2017 року Законом України «Про Державний бюджет України на 2017», збільшений на 79 гривень.

3. Щодо перерахунку пенсії. Відповідно до ч. 3 ст. 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» з 1 січня 2016 року у разі збільшення розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом, а також у разі збільшення розміру мінімальної заробітної плати, визначеної законом про Державний бюджет України на відповідний рік, підвищується розмір пенсії, обчислений відповідно до ст. 28 цього Закону (крім пенсіонерів, які працюють (проводять діяльність, пов'язану з отриманням доходу, що є базою нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування). Перерахунок пенсії проводиться з дня встановлення нового розміру прожиткового мінімуму/мінімальної заробітної плати. Пенсіонерам, які працюють (проводять діяльність, пов'язану з отриманням доходу, що є базою нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), після звільнення з роботи або припинення такої діяльності пенсія перераховується з урахуванням прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність/мінімальної заробітної плати, визначених законом на дату звільнення з роботи або припинення такої діяльності.

4. Щодо індексації розміру пенсії. Визначений порядок та умови індексації пенсій у ст. 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» застосовується також для пенсій працюючих пенсіонерів. Щоправда, обмеження щодо індексування та перегляду розміру пенсій встановлює п. 13 розділу 15 «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Він визначає, що, якщо пенсії призначені відповідно до законів України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про наукову і науково-технічну діяльність», їх виплата продовжується до переведення за бажанням особи на пенсію на інших підставах або за бажанням особи поновлюється у розмірі, який було встановлено до переведення. До такого переведення розмір пенсії, встановлений до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», не переглядається, та пенсія не індексується.

5. Щодо виплати пенсії, призначеної відповідно до інших законів. Пункт 13-1 розділу 15 «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачає, що з 1 жовтня 2017 року пенсії, призначені після набрання чинності Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» (крім осіб з інвалідністю I та II груп, осіб з інвалідністю внаслідок війни III групи та учасників бойо-

вих дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») на умовах законів України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про наукову і науково-технічну діяльність» у період роботи на посадах державної служби, визначених Законом України «Про державну службу» від 10.12. 2015 р. № 889-VIII, а також на посадах та на умовах, передбачених законами України «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», виплачуються у розмірі, обчисленому відповідно до цього Закону.

Після звільнення з роботи виплата пенсії, призначеної відповідно до зазначених законів, поновлюється.

Виплата працюючим пенсіонерам у період роботи на інших посадах пенсій, призначених на умовах законів України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про наукову і науково-технічну діяльність», з 1 жовтня 2017 року поновлюється у розмірах, що були встановлені відповідними законами.

Такими виглядають основні напрями державної політики у сфері пенсійного забезпечення пенсіонерів, які, отримуючи пенсію, продовжують працювати.